

Sygn. akt V CSK 627/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Irena Gromska-Szuster
SSN Zbigniew Kwaśniewski

w sprawie z powództwa F. Spółki Jawnej "D." w L.
przeciwko K. Spółce Akcyjnej w L.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 2 lipca 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 26 czerwca 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w L. zasądził od pozwanej na rzecz powódki 257 992,31 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu zwrotu kosztów robót zabezpieczających budowany motel przed szkodami górniczymi, oddalił powództwo w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach procesu.

Sąd ustalił, że powódka buduje motel na działce objętej szkodliwym oddziaływaniem eksploatacji górniczej prowadzonej przez zakład pozwanej. W celu zabezpieczenia motelu przed szkodami górniczymi powódka wykonała dodatkowe prace zabezpieczające.

Przed zleceniem tych prac zwróciła się do pozwanej o informacje dotyczące wpływu eksploatacji górniczej na planowaną inwestycję; udzielając stosowanych informacji, pozwana zaznaczyła, że o ich wykorzystaniu decyduje projektant motelu. Z uzyskanych przez powódkę informacji wynikało m.in., że aktualny poziom zwierciadła wody znajduje się na głębokości około 5 m.

Przed przystąpieniem do budowy powódka przedłożyła pozwanej dokumentację w celu uzgodnienia zabezpieczeń. Pozwana przedstawiła swoje stanowisko, do którego odniósł się projektant motelu. W sprawie zabezpieczeń motelu przed szkodami górniczymi z pozwaną rozmawiał również wspólnik powódki K. W. Kwestie różnic konstrukcyjnych i prac dodatkowych związanych z budową motelu na terenie eksploatacji górniczej analizowali także architekci. Strony nie doszły jednak do porozumienia.

Pozwana zarzuciła, że motel posadowiono zbyt głęboko, co jest niezgodne z zasadami stawiania budynków na terenie eksploatacji górniczej, wskazała na brak dylatacji, podłużnej ściany usztywniającej w pobliżu osi budynku, za duży rozstaw ścian, zagrożenie nadmiernym odkształceniem ścian, zbyt małą ilość usztywnień w obrębie wnętrza, niedostateczne zabezpieczenie przeciwwodne.

Powódka była zobowiązana, że względu na budowę motelu z wykorzystaniem środków unijnych, do ogłoszenia przetargu. Wybrała najtańszą ofertę, z wykonawcą ustaliła wynagrodzenie ryczałtowe, bez uzgadniania składników cenotwórczych wynagrodzenia. Uzgodnione

z wykonawcą wynagrodzenie za prace zabezpieczające przed szkodami górnictwymi zostało również ustalone ryczałtowo; w kosztorysie inwestorskim zastosowano jednak średnie stawki S. Wartość kosztorysowa prac zabezpieczających została ustalona w wysokości 257 292,31 zł netto (310 319,54 zł brutto).

W styczniu 2012 r. powódka zawarła aneks do umowy z „P.”, które opracowało dodatkową dokumentację dotyczącą prac zabezpieczających motel przed szkodami górnictwymi za wynagrodzeniem w wysokości 30 000 zł.

W dniu 31 lipca 2012 r. powódka powiadomiła pozwaną o wykonywaniu prac zabezpieczających przed szkodami górnictwymi i wezwała do zapłaty 257 292,31 zł; kwota ta obejmuje wymienione wyżej 30 000 zł i 5 000 zł z tytułu wynagrodzenia za analizę różnic konstrukcyjnych i prac dodatkowych.

Pozwana w piśmie z dnia 13 września 2012 r. odmówiła zapłaty żądanej kwoty z powodu błędnego zaprojektowania prac zabezpieczających motel przed szkodami górnictwymi i nieuwzględnienia jej uwag do projektu.

Prace zabezpieczające motel przed szkodami górnictwymi objęły wykonanie żelbetowej płyty poniżej izolacji ciężkiej, zabezpieczającej przed wpływem rozluźnienia gruntu, żelbetowej ściany kondygnacji podziemnej, chroniącej przed dodatkowym naporem gruntu, dodatkowej warstwy styropianu na niektórych ścianach, chroniącej przed obniżeniem izolacyjności cieplnej, ścian usztywniających żelbetonowych monolitycznych, zapewniających odpowiednią sztywność podłużną i poprzeczną.

Przyjęte w projekcie zabezpieczenia chronią motel przed przewidywanymi wpływami eksploatacji górnictwowej. Posadowienie budynku na głębokości 5 m wymagało dodatkowych zabezpieczeń zewnętrznych ścian piwnic, w wypadku posadowienia budynku na głębokości 2 m zabezpieczenia te byłby zbędne, nie zachodziłaby też potrzeba wykonania płyty żelbetowej.

Powołując się na art. 144 i art. 148 w związku z art. 150 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnictwowe (jedn. tekst Dz. U. z 2015, poz. 196 - dalej: „p.g.g.”), Sąd Okręgowy uznał, że powódka jest uprawniona do dochodzenia odszkodowania z tytułu poniesionych kosztów wykonania prac

zabezpieczających motel przed szkodami górnictwami. Wykonane zabezpieczenia chronią motel przed prognozowanymi wpływami eksploatacji górnictwa. Sąd nie podzielił zarzutu pozwanej, że nie gwarantują one pełnej ochrony budynku przed szkodami górnictwami. Zdaniem Sądu inwestor decyduje o realizacji konkretnego projektu budowlanego i zakład górnictwa, jeśli projekt spełnia wymagania przewidziane dla określonej inwestycji, nie może ingerować w jego realizację. W ocenie Sądu powódka, która wybrała ofertę przetargową z najniższą ceną ryczałtową, mogła ustalić wysokość dochodzonego odszkodowania według średniej stawki. Nie ma jednak postaw do objęcia odszkodowaniem wynagrodzenia za opracowanie dodatkowej dokumentacji dotyczącej prac zabezpieczających motel przed szkodami górnictwami w wysokości 30 000 zł. Dla ustalenia wysokości odszkodowania nie ma - według Sądu - znaczenia okoliczność, że powódka korzystała z funduszy unijnych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację, nie znajdując podstaw o odmiennej oceny zasadności powództwa niż dokonana przez z Sąd pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, pełnomocnik pozwanej zarzucił naruszenie art. 148 w związku z art. 150 p.g.g., art. 439 k.c., art. 5 ust. 1 i art. 20 ust. 1 pkt 1 prawa budowlanego, art. 361 § 1 k.c., art. 435 k.c. oraz art. 233 § 1, art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. Powołując się na te podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania albo o „uchylenie zaskarżonego wyroku (...) i zmianę orzeczenia przez oddalenie powództwa (...)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zdaniem skarżącej Sąd z naruszeniem art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji, ponieważ nie odniósł się merytorycznie do zarzutu apelującej dokonania przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych m.in. z pominięciem wyrażonego w opinii instytutu stanowiska, że posadowienie motelu na głębokości 5 m poniżej poziomu terenu jest niezgodne z zasadami projektowania budynków na terenach górnictwami.

Skarżąca w apelacji zarzuciła sprzeczność istotnych ustaleń Sądu pierwszej instancji z teścia zebranego w sprawie materiału polegającą na pominięciu wyrażonego w opinii instytutu stanowiska, że „w przyjętej w projekcie koncepcji niezgodne z zasadami projektowania budynków na terenach górniczych jest znaczne zagłębienie posadowienia budynku hotelu, na poziomie - 5 m p.p.t.” (str. 23 opinii). W uzasadnieniu apelacji podniosła też, że na stronie 22 opinii stwierdzono, że przyjęte w projekcie usztywnienie budynku jest dopuszczalne „pod warunkiem jednak poprawnego wykonania obliczeń na oddziaływania normowe, które nie zostały poddane sprawdzeniu w opinii”; według apelującego nie zweryfikował ich także autor projektu, nie ma bowiem w sprawie stosownych obliczeń. Skarżący w uzasadnieniu apelacji zarzucił również pominięcie przez Sąd pierwszej instancji wskazanych w opinii błędów projektowych polegających na tym, że do projektu dotyczącego zmian w projekcie podstawowym „nie zostały załączone przekroje elementów i ich zbrojenie” (str. 11 opinii) i nie wykonano „sprawdzenia szczelności kondygnacji piwnicznej, przy uwzględnieniu sił wynikających z oddziaływań górniczych (str. 23 opinii); ponadto podniósł pominięcie wyrażonego w opinii stanowiska, że w wypadku posadowienia motelu na głębokości około 2 m poniżej poziomu terenu nie zachodziłaby potrzeba wykonania zabezpieczeń przed wyptywami eksploatacji górniczej określonych w pkt A.1 opinii, zbędne byłoby też wykonanie zabezpieczeń wskazanych w pkt A.2 opinii, jeżeli motel zostałby posadowiony powyżej poziomu wody gruntowej, czyli na głębokości około 3 m poniżej poziomu terenu (str. 24 opinii).

Przytoczony zarzut apelacyjny nie został rozpoznany należycie, Sąd do objętych nim okoliczności nie odniósł się w ogóle albo zrobił to zbyt ogólnikowo ograniczając się do stwierdzenia, jak w wypadku spornej kwestii dotyczącej głębokości posadowienia motelu, że nie ma ustawowego zakazu posadowienia obiektu poniżej określonej głębokości. W konsekwencji, poza rozważaniami Sądu znalazło się wyrażone w opinii jednoznaczne stanowisko, że przyjęta w projekcie koncepcja posadowienia motelu na głębokości 5 m poniżej poziomu terenu jest niezgodne z zasadami projektowania budynków na terenach górniczych. Na tych terenach fundamenty budynku powinny bowiem być posadowione w miarę płytko, z uwzględnieniem niezbędnej głębokości przemarzania gruntu, która dla danej

lokalizacji według PN-81/B-03020 wynosi 0,80 m, przy braku innych czynników wpływających na głębokość posadowienia (pkt 6.1 opinii). Uszło też uwagi sądu, że art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 1049 ze zm. - dalej: „pr. bud.”), określający wymagania, którym powinny odpowiadać projekt i budowa obiektu budowlanego, oraz art. 20 ust. 1 pr. bud., określający podstawowe obowiązki projektanta, stanowią, że obiekt budowlany należy projektować i budować także zgodnie - poza zachowaniem wymagań określonych w przepisach, w tym techniczno-budowlanych - z zasadami wiedzy technicznej, zaś do podstawowych obowiązków projektanta należy również - oprócz innych wymagań określonych w art. 20 ust. 1 pr. bud. - opracowanie projektu zgodnie z zasadami wiedzy technicznej. Rozważenia wymagało zatem – co trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej - jaka jest relacja między zasadami projektowania budynków na terenach górniczych, których naruszenie zarzucono w opinii instytutu, a zasadami wiedzy technicznej, o których mowa w przytoczonych wyżej przepisach prawa budowlanego, zwłaszcza, czy zasady projektowania budynków na terenach górniczych wpisują się w pojęcie zasad wiedzy technicznej. Zarzut wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. należało więc uznać za uzasadniony.

Należyte rozpoznanie omówionego wyżej zarzutu ma znaczenie dla oceny, czy i w jakim zakresie jest uzasadnione dochodzone roszczenie. Z art. 148 p.g.g., który znajduje - w myśl art. 150 p.g.g. - odpowiednie zastosowanie do zapobiegania szkodom górniczym, wynika że odszkodowanie z tytułu nakładów poniesionych na zapobieganie tym szkodom ustala się z uwzględnieniem wartości uzasadnionych nakładów. W procesie o tym, czy poniesione nakłady były w rozumieniu art. 148 p.g.g. uzasadnione rozstrzyga sąd na podstawie okoliczności konkretnej sprawy. Dochodzący odszkodowania z tytułu poniesionych nakładów musi więc liczyć się z tym, że może otrzymać zwrot tylko ich części, jeżeli sąd uzna, iż nie wszystkie one mały charakter nakładów uzasadnionych w rozumieniu art. 148 p.g.g. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2010 r., V CSK 394/09, nie publ.). Rację ma zatem skarżąca, że ocena zasadności dochodzonego w sprawie roszczenia zależy od ustalenia, czy w okolicznościach sprawy poniesione przez powoda nakłady na zapobieganie szkodzie mieszczą się w pojęciu uzasadnionych

nakładów w rozumieniu wyżej przytoczonego przepisu prawa. Z tego punktu widzenia pogłębionej analizy wymaga sporna kwestia poziomu posadowienia hotelu, zwłaszcza wobec wyrażonego w opinii instytutu pominiętego przez Sąd stanowiska, że przyjęte w projekcie znaczne zagłębienie posadowienia motelu jest niezgodne z zasadami projektowania budynków na terenach górniczych. Z opinii instytutu wynika, że potrzeba poniesienia nakładów na zabezpieczenie motelu przed zagrożeniem spowodowanym ruchem prowadzonego przez pozwaną zakładu górniczego zależy od poziomu posadowienia motelu. W wypadku posadowienia motelu na głębokości około 2 m poniżej poziomu terenu zbędne byłyby wykonane przez powódkę zabezpieczeń wskazanych w pkt A.1 i A.2 opinii. Ocena dotycząca uznania nakładów poniesionych przez powódkę za nakłady w rozumieniu art. 148 w związku z art. 150 p.g.g. uzasadnione powinna zatem uwzględniać - co trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej - związek nakładów z poziomem właściwego posadowienia budynku. W tej sytuacji nie można także odeprzeć zarzutu wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 148 w związku z art. 150 p.g.g.

Odnośnie zarzutu niezastosowania art. 439 k.c. należy zauważyć - co uszło uwagi skarżącej - że w art. 150 p.g.g. jest wewnątrzustawowe odesłanie tylko do odpowiedniego stosowania do zapobiegania szkodom górniczym przepisów o naprawieniu szkód określonych działem VIII prawa geologicznego i górniczego. Jedynie przepis art. 145 p.g.g., mający charakter odesłania pozustawowego, odsyła w zakresie naprawiania szkód, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, do stosowania przepisów Kodeksu cywilnego. Z treści zawartych w obu tych przepisach odesłań wynika - na co zwrócono także uwagę w literaturze - że gdyby ustawodawca chciał, aby do roszczeń prewencyjnych stosować również przepisy Kodeksu cywilnego, to dałby temu wyraz, odsyłając bezpośrednio do Kodeksu cywilnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

